

Prof. dr. Mirko Pejanović, profesor emeritus
Dopisni član Akademije nauka i umjetosti Bosne i Hercegovine /
Academy of Science and Arts of Bosnia and Herzegovina
Corresponding Member

UDK 94 (497.6)“1992/1995“(049.3)

**ISTORIJSKO ISKUSTVO O OPSADI I ODBRANI
GRADA OLOVA: 1992–1995.¹**

**HISTORICAL EXPERIENCE OF SIEGE AND DEFENSE
OF THE TOWN OLOVO: 1992-1995²**

Sažetak

Rijetka su istraživanja koja na temelju relevantnih dokumenata cjelovito rasvjetljavaju odvijanje otpora i odbrane u opštinama i gradovima na prostoru Bosne i Hercegovine tokom rata 1992–1995.

*Jedna od takvih knjiga nastala je u autorstvu prof. dr. Rasima Muratovića. Istraživačka studija pod naslovom **Olovo 1992–1995.: Stradanje i razaranje herojskog Olova** sadrži istorijski pregled i empirijske činjenice o širini učešća žitelja opštine Olovo u odbrani svoje lokalne zajednice od velikosrpskog plana da se taj prostor zauzme kako bi se uspostavio koridor između romanijskog i ozrensko-dobojskog područja.*

Žrtve koje su date za slobodu i iskustvo stečeno u odbrani grada Olova i njegovog okruženja imaju posebno mjesto u utemeljenju istine o snazi borbe bosanskog čovjeka za suverenitet i integritet države Bosne i Hercegovine.

Summary

There are few studies that, on the basis of relevant documents, fully illuminate the resurgence of resistance and defenses in municipalities and cities in the territory of Bosnia and Herzegovina during the 1992-1995 war.

*One of these books was authored by Prof. Dr. Rasim Muratović. The research study under the title **Olovo 1992-1995 – Stradanje i razaranje herojskog Olova (Olovo 1992-1995 – Devastation and Destruction of a Hero Town)** contains a historical overview and empirical facts about the widespread participation of the Municipality of Olovo inhabitants in the defense of their local community from the irredentist*

---

¹ Prikaz knjige prof. dr. Rasima Muratovića **Olovo 1992–1995.: Stradanje i razaranje herojskog Olova**, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2017.

² A review of a book by Prof. Dr. Rasim Muratović **Olovo 1992-1995 – Stradanje i razaranje herojskog Olova (Olovo 1992-1995 – Devastation and Destruction of a Hero Town)**, Institute for Research of Crimes against Humanity and International Law, Sarajevo 2017.

Greater Serbia plan to take up this space in order to establish a corridor between the Romanija-Ozren-Doboj area.

The fallen ones in the defense of the town of Olovo, the fight for freedom and gained defense experience have a special place in establishing the truth about the power of the Bosnian man to fight for the sovereignty and integrity of the state of Bosnia and Herzegovina.

Knjiga profesora doktora Rasima Muratovića sa naslovom *Olovo 1992–1995.: Stradanje i razaranje herojskog Olova* je cjelovita autorska istraživačka studija štampana 2017. godine.

Izdavač knjige je Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, čiji je direktor autor knjige prof. dr. Rasim Muratović.

Istraživanje koje je provedeno u pripremi knjige je dio cjelovitog projekta o mapiranju počinjenog zločina nad civilima u vremenu agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992–1995.

Grad Olovo sa okruženjem ima specifičan geografski položaj. Nalazi se na putevima koji iz pravca Sarajeva vode prema Tuzli i putevima koji dolinom Krivaje idu pravcem Zavidovići – Sokolac.

Dolina Krivaje, sve do Zavidovića i doline Bosne prema Doboju, bila je prostor preko koga je agresor htio teritorijalno povezati područje Romanije sa područjem Ozrena i Doboja.

Usljed ovakvih ciljeva agresora, Olovo je od početka rata, zapravo od 1992. godine, bilo mjesto na koje je vršeno granatiranje i agresivno razaranje.

Imajući ovaj širi kontekst u vidu, autor knjige prof. dr. Rasim Muratović zasniva šire istraživanje koje potom sintetizira u šest cjelina, tematski međusobno povezanih.

Prvi dio knjige razmatra društveno-istorijske prilike u Olovu prije agresije. To je vrijeme socijalističkog razvoja i nastanka krize jugoslavenske federacije sve do njene disolucije 1991. godine.

Drugi dio sadrži pregledan uvid učešća Srbije i Crne Gore u zločinima. Autor u ovom dijelu identifikuje osnove i pretpostavke zločina što ga je inspirisala i omogućila velikosrpska nacionalistička ideologija, vođena u vremenu Slobodana Miloševića, haškog optuženika za počinjeni zločin u Bosni i Hercegovini.

Treći dio knjige sadrži pregled događaja koji su prethodili zločinima. U fokusu ovog dijela knjige su historijski procesi koji su doveli do osamostaljenja Bosne i Hercegovine putem referenduma građana 1992. i međunarodnog priznanja nezavisnog i suverenog statusa države Bosne i Hercegovine. Nakon provedenog referenduma građana Evropska unija i velike sile donijele su svoje odluke o međunarodnom priznanju Bosne i Hercegovine. To je omogućilo da Bosna i Hercegovina 22. maja 1992. bude primljena u članstvo Organizacije ujedinjenih nacija. Autor u analizi događaja koji su prethodili zločinu promatra poziciju i osposobljenost policijske stanice opštine Olovo, teritorijalnu odbranu opštine Olovo i civilnu zaštitu opštine Olovo.

Najopsežnijid dio istraživanja dat je u četvrtom dijelu knjige. Unutar ovog dijela knjige analizira **sepojavnost i obuhvat izvršenog zločina na području opštine Olovo**. U tom kontekstu izvedena je analiza pripreme za odbranu Olova od agresije. Potom su rasvijetljeni svi aspekti zločina nad civilnim stanovništvom i štete nastale razaranjem civilnih objekata kao i uništenje vjerskih objekata na području opštine Olovo.

Peti dio knjige sadrži pregled ubijenih civila tokom agresije na opštinu Olovo. Sa glavnim podacima za svaku osobu prikupljeno je 220 imena ubijenih civila i boraca Armije Republike Bosne i Hercegovine na području opštine Olovo. Najveći broj ubistava kako civila tako i boraca uslijedio je zbog granatiranja Vojske Republike srpskog naroda.

Šesti dio knjige razmatra odgovornost za zločine u Olovu. Mnogi od odgovornih već su odgovarali za počinjeni zločin i dobili presude. To su: Biljana Plavšić i Momčilo Krajišnik, generali: Dragomir Milošević, Radoslav Krstić i Ljubomir Borovčanin. Karadžić i Mladić su u procesu suđenja, nakon čega će uslijediti presude Haškog tribunala.

Knjiga sadrži priloge u kojima su sistematizovani dokumenti i faksimili novinskih članaka iz vremena rata. Poseban dio su zaključna razmatranja i sjećanja članova ratnog Predsjedništva (Ejupa Ganića i Mirka Pejanovića) na posjete Olovu u vremenu rata.

U knjizi je dat pregled 38 jedinica koje imaju svojstvo relevantnih izvora za temu koja je istraživana.

Knjiga sadrži veoma širok obuhvat literature: ukupno 51. knjigu, a napisana je na **preko 500** stranica sa više desetina fotografija iz vremena rata.

U teorijsko-metodološkom zasnivanju istraživanja autor knjige *Olovo 1992–1995.: Stradanje i razaranje herojskog Olova* prof. dr. Rasim Muratović definiše sveobuhvatan hipotetički okvir.

Odabrana literatura i relevantni dokumenti iz arhivske građe omogućili su dokazivanje generalne i razarajućih hipoteza.

U svojim „Zaključnim razmatranjima“ prof. dr. Rasim Muratović izvodi potvrdu svojih polaznih hipoteza. Od više zaključaka izdvajamo samo nekoliko:

1) Olovo je zbog svog strateškog položaja bilo u centru pažnje agresora i žila kucavica povezivanja romanijsko-birčanske sa ozrensko-dobojskom oblašću.

Uspostava koridora dolinom Krivaje imala je visok rang u ciljevima Vojske Republike srpskog naroda BiH. Slijedom toga su od 1992. pravljeni vojni planovi da se zaposjedne grad Olovo sa njegovim okruženjem.

2) Na prostor grada Olova i bližeg okruženja dnevno je u prosjeku ispaljivano 400-500 artiljerijskih projektila, skoro kao i na Sarajevo. Napadom na Olovo u novembru 1993. pa sve do kraja januara 1994. godine rukovodio je Ratko Mladić, komandant Vojske Republike srpskog naroda. Branioci Olova, hrabri borci Armije Republike Bosne i Hercegovine, sa svojim herojem, komandantom bataljona Senahidom Bolićem Bolom na prostoru Kruševa, odbacili su napad i odbranili Olovo. Tom odbranom je učvršćena odbrana područja Olova i doline Krivaje, čime je dat nemjerljiv doprinos odbrani Bosne i Hercegovine. Da to nije postignuto, rat bi u ovom dijelu Bosne i Hercegovine možda išao drugim tokom, nepovoljnim za odbranu integriteta države Bosne i Hercegovine.

3) Snage Vojske srpskog naroda su izvršile čišćenje Olova od nesrba na dijelu opštine koji su bili stavili pod svoju kontrolu.

4) Na teritoriji opštine Olovo koju su uspjeli odbraniti vojnici Armije Republike Bosne i Hercegovine zajedno sa ratnim Predsjedništvom opštine i građanima u njihovim mjesnim zajednicama organizovali su otpor i odbranu na osnovi širokog učešća cjelokupnog stanovništva. U odbrani svoje slobode i svog života te tog prostora građani su bili jedinstveni. Podnijeli su velike žrtve. Tako je Olovo postalo paradigma odbrane svoje lokalne zajednice.

Svoj život za slobodu dalo je 170 boraca Armije Republike Bosne i Hercegovine sa područja Olova. Većina ih je život izgubila od granatiranja, a

veoma malo u direktnoj borbi na linijama odbrane. Vrijedi potcrtati da su preko 95% poginulih boraca Armije Republike Bosne i Hercegovine bili radnici iz grada Olova i sela u okruženju. Imali su završene srednje stručne škole i radili u proizvodnji. Bili su u životnoj dobi od 30-40 godina.

Knjiga je postigla cilj koji autor određuje ovako u svojim „Zaključnim razmatranjima“: „Ljudi imaju obavezu poznavati sami sebe i svoju historiju i to ličnu i kolektivnu. Historija se mora poznavati a tradicija njegovati kako bi se moglo zaštititi.”

Knjiga *Olovo 1992–1995.: Stradanje i razaranje herojskog Olova* donosi spoznaju važnu za sve građane opštine Olovo. Donosi spoznaju o istini za odbranu Olova i Bosne i Hercegovine.

Ova knjiga će imati značajno mjesto u cjelini istorijske građe o odbrani države Bosne i Hercegovine od velikosrpske agresije u vremenu 1992–1995. godine.